

ğer fıkıh kitaplarının tertibine göre düzenlenmiş olup müellif daha sonra her fikhî meseleyi alındığı kaynakla tekrar karşılaştırarak bab ve faslını kaydetmiş, mükerrerleri çıkarıp diğer bazı hususları ekleyerek kitabına son şeklini vermiştir. Sadece meselelerin kaydedildiği, delillere yer verilmeyen bu özlü eser uzun zaman kadı ve müftülerin el kitabı olmuştur. Çeşitli kütüphanelerde yetmiş civarında nüshası bulunan *Vâkı'atü'l-müftin* (mesela bk. Beyazıt Devlet Ktp., Bayezid, nr. 2739; İÜ, AY, nr. 390, 1012, 2292, 2575, 3025, 5348, 5382; Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 1604, Bağdatlı Vehbi, nr. 571, 587; Nuruosmaniye Ktp., nr. 2062, 2068-2075) Bulak'ta basılmıştır (1301/1884; kitabın kaplığında 1300 tarihi yer almakla birlikte sonunda 1301 yılında basıldığı kaydedilmiştir). Bazı kütüphane kayıtları yanında Brockelmann ve Serkis'in bu eseri Nakîbzâde Abdülkâdir b. Yûsuf'a (ö. 1107/1695) nisbet etmeleri doğru değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhibbî, *Hulâsâtü'l-eser*, II, 473-474; Şeyhî, *Vekâiyü'l-fuzalâ*, s. 403-405; Serkis, *Mu'cem*, II, 1871; Brockelmann, *GAL*, II, 507; *Suppl.*, II, 525, 948; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 602; Zirikli, *el-A'lâm*, IV, 172; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, V, 308; Ahmet Özel, *Haneî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 133.

AHMET ÖZEL

KADRİ PAŞA, Muhammed

(bk. MUHAMMED KADRİ PAŞA).

KADRO

1932-1935
yılları arasında yayımlanan
aylık fikri ve siyasi dergi.

İlk sayısı Kânunusâni 1932'de çıkan *Kadro*'nun birinci yılında imtiyaz sahibi olarak Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), neşriyat müdürü olarak da Vedat Nedim (Tör) görünmektedir. Daha sonraki sayılarında bu iki isimle birlikte Şevket Süreyya (Aydemir), Burhan Âsaf (Belge) ve İsmail Hüsrev de (Tökin) "*Kadro* müessisleri" olarak gösterilmiştir. İlk sayıdaki sunuş yazısına göre derginin amacı inkılâpları savunmak ve yerleştirmek, bu doğrultuda millî bir ideoloji meydana getirmek için özellikle genç nesillerde inkılâp heyecanını sürekli uyanık tutmaktır. Aynı sayıdaki "Müstemele İktisadiyatından Millet İktisadiyatına" başlıklı yazısında Vedat Nedim, yeni Türkiye'nin önünde üç büyük ekono-

mik sistemin bulunduğunu, bunlardan komünist sistemi kurmak için Rusya'nın, kapitalist sistemi kurtarmak için Cem'iyet-i Akvâm'ın uğraştığını, Türkiye Cumhuriyeti'ne düşen görevin ise sömürge ekonomisi yerine millî iktisat sistemini kurmak olduğunu ifade etmektedir.

Millî Mücadele sırasında Halk İştirâkiyon Fırkası üyesi olan İsmail Hüsrev, 1927'de kapatılan Türkiye Komünist Partisi'nin üyelerinden olup daha önce Türkiye'de ve yurt dışında komünist hareket ve teşekküllere katılan Şevket Süreyya ve Vedat Nedim dergide iktisat ve sanayi alanında devletçiliği savundular. Genel olarak Kadrocular'ın hareket noktası tarihî materyalizm olmakla beraber sınıf mücadelesini benimsemeyip emperyalist devletlere karşı yapılan mücadelenin bir sınıfa değil bütün bir millete ait olduğunu savunmaktı. Bununla beraber gerek iktisadî devletçilikte gerekse inkılâplarda otoriter ve yaptırımcı bir devletin gereğini de her zaman ileri sürdüler.

Yayın yıllarında *Kadro* dergisine oldukça sert tenkit ve suçlamalar yapılmıştır. Bunlar arasında bolşeviklik, faşistlik, totaliter rejimi teşvik, özel sektörün tamamıyla reddi, toprak reformu gibi konular başta gelmektedir. Basında Ahmet Ağa-oğlu, Hüseyin Cahit (Yalçın), İsmayıl Hakkı (Baltacıoğlu), Ahmet Hamdi (Başar), *Kadro*'nun görüşlerine şiddetle karşı çıkarak uzun süren polemiklere yol açtılar. Cumhuriyet Halk Fırkası genel sekreteri Recep (Peker), Kadrocular'ı parti programında yer almayan görüşleri savunmakla suçladı. Özel sektörün itirazlarını da İş Bankası kurucularından Siirt mebusu Mahmut (Soydan) *Milliyet* gazetesindeki yazılarıyla dile getirdi (Ertan, *Kadrocular ve Kadro Hareketi*, s. 168-223).

Bu itiraz ve tenkitlerin Kadrocular'da doğurduğu muhtemel bir kapatılma endişesiyle derginin 24. sayısının Kadro imzalı başyazısında bütün musibetlerin sınıf kavgasından doğduğu, millet birliğini tehdit eden bu tehlikeden ülkenin korunmasının Mustafa Kemal'den beklendiği ifade edildi (Aralık 1933). Bu gelişmeler arasında Cumhuriyet Halk Fırkası, devletçilik fikrini ve inkılâpların ideolojisini ancak partiye bağlı bir yayın organının ele almasının uygun olacağını belirterek Kadro hareketine karşı çıktı ve bu görüş doğrultusunda *Ülkü* dergisini yayımlamaya başladı (ilk sayı 1 Şubat 1933).

Kadro hareketi, Atatürk'ün Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesinden son-

ra basında fikir hareketlerinin değişik bir görünümünü gün ışığına çıkarma düşüncesinden kaynaklanıyordu. Ancak teori-den ileriye gidemeyen ve temel dayanak-tan yoksun olan bu görüşler dar bir çevre dışında kabul görmedi. Atatürk'ün desteğiyle başlayan bu hareket, yine Atatürk'ün müdahalesiyle ve Yakup Kadri'nin Tiran büyükelçiliğine tayin edilmesiyle sona erdi; dergi, 1935 yılı Ocak ayında çıkardığı 35-36. sayısıyla yayın hayatına son verdi. İlk sayılardan itibaren bir dizi kitap çıkarılmayı da programlamış olan dergi sadece Şevket Süreyya'nın *İnkılâp ve Kadro* adlı eserini yayımlayabilmiştir.

Neşredildiği dönemde isminden en çok söz edilen dergilerden biri olan *Kadro*'nun belli başlı yazarları şunlardır: Şevket Süreyya, A. Şefik, Burhan Âsaf, İsmail Hüsrev, Vedat Nedim, M. Şevki (Yazman), Ahmet Hamdi, Neşet Halil (Atay), Vâlâ Nurrettin (Vâ-Nû), Falih Rıfkı (Atay), Yakup Kadri, İbrahim Necmi (Dilmen) ve Behçet Kemal (Çağlar). Kadro hareketi değişik üniversitelerde bilimsel araştırmalara da konu olmuş, hakkında tezler hazırlanmıştır. Dergi koleksiyonu daha sonra tıpkıbasım usulüyle tekrar yayımlanmıştır (I-III, Ankara 1978-1980).

BİBLİYOGRAFYA :

Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam Mustafa Kemal*, İstanbul 1969, III, 462-468; Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul 1979, s. 376-377, 405-406; Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Politikada 45 Yıl* (haz. Atilla Özkırmı), İstanbul 1984, s. 107-126; Merdan Yanardağ, *Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi*, İstanbul 1988; İbrahim Cilga, "İsmail Hüsrev Tökin", *Türk Toplum Bilimleri* (haz. Emre Kongar), İstanbul 1988, II, 152-160, 192-200; Naci Bostancı, *Kadrocular ve Sosyo-Ekonomik Görüşleri*, Ankara 1990; Temuçin Faik Ertan, *Kadrocular ve Kadro Hareketi: Görüşler, Yorumlar, Değerlendirmeler*, Ankara 1994; a. mlf., "Kadro Hareketine Genel Bir Bakış", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, IX/27, Ankara 1993, s. 549-558; Ömür Sezgin, "Kadro Hareketi", *Kadro* (tıpkıbasım), I, Ankara 1978, s. 11-20; Korkmaz Alemdar, "Basında Kadro Dergisi ve Kadro Hareketi ile İlgili Bazı Görüşler", a.e., s. 21-42; İlhan Tekeli - Selim İlkin, "Türkiye'de Bir Aydın Hareketi: Kadro", *Toplum ve Bilim*, sy. 24, İstanbul 1984, s. 35-65; Mohammad Sadiq, "The Kadro Movement in Turkey", *International Studies* (Journal of the School of International Studies Jawaharlal Nehru University), sy. 23-24 (1986), s. 319-338; Hakkı Uyar, "Resmî İdeoloji ya da Alternatif Resmî İdeoloji Oluşturmaya Yönelik İki Dergi: Ülkü ve Kadro Mecmualarının İçerik Analizi", *Toplum ve Bilim*, sy. 74, İstanbul 1997, s. 181-192; Rekin Ertem, "Kadro", *TDEA*, V, 85-86; "Kadro", *ABr*, XII, 377-378.

İSMAİL PARLATIR